

GAZETA TRANSILVANIEI.

Redactiunea si Administratiunea:
Brasiovu, piata mare Nr. 22. — „Gazeta“ ese:
Martia, Joul'a si Sambata.

Prețulu abonamentului:
pe unu anu 10 fl., pe șase luni 5 fl., pe trei luni
2 fl. 50 cr. Tieri esterne pe șase luni 14 fr. pe
anu 28 franci.

Anulu XLIV.

Se prenumera:
la postele c. si r. si pe la dd. corespondenti.

Anunciurile:
nu a serie garmonda 6 cr. si timbru de 80 cr.
v. a. pentru fiacare publicare. — Scrisori ne-
francate nu se primescu. — Manuscripte nu se
retramitu.

Nr. 64.

Sambata, 6/18 Iuniu

1881.

Brasiovu 6/18 Iuniu.

Diarele guvernamentale unguresci, prevestindu cu mare emfaza victori'a partidei Tisaiene la viitorile alegeri, voiescu totodata a ne face se credemu, ca desvoltarea interioara a statului ar' fi ajunsu intr'unu stadiu regulatu si linistitu, astfelu, ca maestrulu Tisza pote se proceda acuma cu deplina sigurantia la completarea si terminarea grandiosei opere a sfarmarei nationalitatiloru nemaghiare si a contopirei loru cu rass'a domnitore in cazanulu maghiarisarei. Ce se atinge de isbend'a la alegeri, apoi vomu astepta se vedemu rezultatulu loru, care, probabilu, ca va procurá d-lui Tisza o majoritate imposanta si in viitoria dieta, der' incatu privesce starea interioara oficiosii unguri de siguru voru remane falsi profeti si evenemintele voru dovedi, ca ei vedu numai naluce.

Deca esaminamu mai de aproape situatiunea interioara a imperiului austro-ungaru, apoi numai la o consolidare a institutiuniloru actuale nu potemu conchide. In Austri'a caus'a impacarei nationalitatiloru progresséza forte incetu, ea a inceputu earasi a stagna, in Ungari'a inaintamu, der' inaintamu, intr'o directiune, care ne deschide perspectiv'a sigura a unoru noue si seriose neajunsuri si incarcerati interioare.

Cine d'intre locuitorii acestui statu nu semte adi, ca tota miscarea tinde la separarea de Austri'a, la independentia absoluta a Ungariei? Pena acuma numai Kossuthianii erau considerati de inimici ai institutiuniloru dualistice, astadi ei au capetatu aliati, celu puçinu incatu privesce interesesele economice ale tierii. Si inca ce aliati: Aceia chiaru, dela cari se astepta ca voru contribui ca legatur'a dintre statele dualistice se devina si mai strinsa, conservativii unguri, vinu si scriu acuma pe stindartulu loru despartirea economica a Ungariei de Austri'a.

In Vien'a a trebuitu se faca o impresiune forte neplacuta acelu pasagiu alu discursului baronului Sennyey, tienutu inaintea alegatoriloru sei la Posioniu, unde se pronuncia in principiu pentru despartirea economica de Austri'a dicendu, ca Ungari'a trebuie se pregatésca pentru restabilirea teremului seu vamalu independentu. Sennyey a facutu enunçatiunea acést'a in modu forte diplomaticu, declarandu separarea de unu reu necesariu si cerendu ca ea se se faca in buna intielegere cu Austri'a.

Esperiintia ne invatia inse, ca separarea remane separare si atunci, candu ea nu este fortia si ca produce cu necesitate o conturbare a relatiuniloru celoru ce se separa. In vederea unui asemenea evenimentu ore mai pote vorbi cineva in seriosu despre consolidarea institutiuniloru dualistice? Cine nu vede ca independentia vamala a Ungariei ar' fi numai prevestitoriulu independentiei absolute, pe care o doresce fiacare Unguru, numai nu cutéza toti a-o profesá pe façia?

Calamitatile posedu o putere elementara si calamitatea economica, de care suferé adi Ungari'a in asia mare mesura nu pote se tréca, fara a lasá dupa sine urme visibile pe tote terenele vietiei de statu. Nu vomu invidia der' pe d-lu Tisza pentru succesele, ce le va dobéndi eventualu la viitorile alegeri, caci suntemu siguri, ca se voru nasce inca de aci incolo dificultati, cari tote sperantiele frumóse le voru face ilusorie. Sistem'a d-lui Tisza nu este basata pe adevéru si dreptate si de aceea va trebui se cada si cu catu va durá mai multu cu atatu mai teribila va fi caderea ei.

Trecédu peste Laita, in Austri'a, nu vedemu o situatiune multu mai clara. Mari sunt si acolo neajunsurile. Se pare ca comitele Taaffe nu are curagiulu de a duce la sfersitu program'a s'a, séu ca i sunt manile legate. Dualismulu s'a nascutu mai multu in urm'a calamitatiloru esteriore ale monarchiei, decatu in urm'a esigentiiloru interioare ale vietiei de statu. Si astadi inca presiunea din a-

fara apasa ca unu munte asupra hotariloru si planuriloru ómeniloru de statu, cari tindu la consolidarea imperiului, pe bas'a multumirei tuturoru popóreloru sale. Deca este adevératu, ce se scrie, ca comitele Andrassy ar' agita in secretu contra impacarei cu Slavii Austriei, atunci totu asia de siguru este ca si de astadata sta nanasiulu Bismarck la spatele lui.

Amanarea neasteptata a siedintieloru Reichsrathului si a cestiunei universitatii cehece potu se fia causate de asemeni influentie, inse acést'a ar' dovedi numai, ca situatiunea interioara a monarchiei este in adevéru inca forte nesigura.

Ar' fi bine candu Maghiarii nu 'si-ar' face ilusiuni asupra situatiunei si a schimbarei ei eventuale. Ori-ce incurcatura pote se fia pentru ei adi numai nefavorabila, caci nu-i pentru cine se pregatesce. . . . Noa Romaniloru din aceste tieri ni se impune cu deosebire ca se veghiamu si, realisandu solidaritatea nationala adoptata la Sibiu, se fimu pregatiti pentru ori-ce eventualitate.

Cronic'a evenimenteloru politice.

Adevérule nu se pote ascunde multu timpu, elu trebue se iésa la lumina. Nu folosese nimicu guvernulu ungurescu, ca se silesce a lati prin organele sale interne si externe, ca nationalitatile din Ungaria ar' fi multumite, pentru ca lumea totu afla adevérata stare a lucruriloru. Eata ce scrie „A u g s b u r g e r a l l g. Z e i t u n g“ intr'unu articulu alu seu din Nr. 164 intre altele:

„Cu ocaziunea conferentieloru electorale ale nationalitatiloru in Ungari'a se ivira unele aparitiuni, cari arunca o lumina posomorita asupra giurstariloru politice ale Ungariei. Nationalitatile in Ungari'a nu numai ca se semtu asuprite, der' ele si dovedescu necurmatu acést'a asuprire. Cu deosebire la conferentia ultima a Romaniloru in Sibiu s'a doveditu cu argumente tari factice, ce amaru sunt apasate nationalitatile. Intre altele s'a documentatu, ca censulu electoralu cumu e stabilitu pentru Ardealu, face Romaniloru imposibila participarea la alegeri. Intr'unu discursu de duó ore a doveditu unulu din conducatorii Romaniloru, V. Babesiu, ca giurstarile in Ungari'a sunt asié de corupte, ca nicairi in Europ'a. Preste totu s'au adusu in acea conferentia acusari forte aspre in contra Maghiariloru; cuventarile tienute acolo s'au tradusu in limbele capitale europene, s'au tiparitu si s'au impartitu.“

„Nu incapé indoiéla, ca decá cei din Pest'a ignoréza aparitiunile intre nationalitatile Ungariei, cercurile influente in Vien'a le cumpanescu forte seriosu. Desi nu-i vine in gandu nimenui de a sgudui form'a dualistica a monarchiei si desi acolo voiescu se respecteze constitutiunea Ungariei, totusi le-ar' placé se aiba in Ungari'a poporatiuni multumite.“

Se dice, ca la inceputulu lui Iuliu va aparé unu manifestu imperatescu, prin care se ordona incorporarea factica a granitiei militare. In ajunulu acestei incorporari domnesce o mare iritatiune in Fiume, care orasiu guvernulu ungurescu voiesce se 'lu incorporeza la Ungari'a. Acuma poporatiunea din Fiume este divisa in duó tabere, unii dorescu se tréca la Ungari'a, Croatii din contra sunt pentru incorporarea la Croatia. Primari'a orasiului a conchiamatu o siedintia spre a incercá o impacare a ambeloru partide.

La casu, candu nu ar' succede acést'a impacare, primariulu voiesce se demisiuneze impreuna cu consiliulu comunalu, spre a nu luá asuprasi responsabilitatea pentru urmarile eventuale. Maghiarii au facutu la Rosalii o demonstratiune in sensulu incorporarei cu ocaziunea escursiunei unei reuniuni de cantari dela Buda la tiermulu marii. Se asigura,

ca Croatii voiescu se protesteze si la comitatu in contra incorporarei. In casulu unoru turburari, se dice, ca guvernulu voiesce a tramite la Fiume unu comissariu regescu.

In Reichstagulu germanu cu ocaziunea desbaterii conventiunii incheiate cu Romani'a a venit pe tapetu cestiunea evreésca. D-lu Lasker multumí guvernulu, ca elu prin tractatulu din Berlin a contribuitu la delaturarea legiloru restrictive contra evreiloru, cari au trasu dupa sine in 1877 respingerea conventiunii de façia. Deputatulu Schalscha din centru atrase atentiunea asup'a imigratiunii evreiloru rusesci in Romani'a, care in timpul din urma din caus'a agitaciuniloru inscenate in Rusi'a contra evreiloru a devenitu mai mare decatu ori candu: astfelu, ca acum putendu evreii obtiené usioru naturalisatiunea romanésca, se nasce temerea, ca toti acesti evrei pe bas'a conventiunii de façia se voru poté asedia in Germani'a, pre candu actual'a legislatiune germana este de ajunsu pentru a impedece torentulu directu alu emigratiunii evreesci prin provinciile ostice. D-lu Minnigerode crede, ca d-lu Lasker ar' fi facutu mai bine se nu mai multiamésca guvernulu; deórace este lucru forte imprudentu a eserce asup'a unui statu strainu si anume asup'a Romani'e o presiune din caus'a egalei indreptatiri a evreiloru; contr'a Rusiei niciodata nu s'ar' face o asemenea incercare. D-lu Richter observá, ca este unu ce tare rusinatoriu pentru Germani'a, cea atatu de toleranta alta data, de a-se teme de imigratiunea catorva evrei romanesci. Acestu curiosu episodulu parlamentariu dovedesce, ca naivitatea este acasa si in Reichstagulu germanu.

O telegrama din Sofia, tramisa mai multoru diare din Londra cu dat'a 14 l. c., dice, ca se astepta unu decretu care se ordone unu plebiscitu, ca poporulu bulgaru se se esprime prin da séu nu, decá voiesce mantinerea printiului Alesaudru de Battenberg pe tronulu Bulgariei.

Scirile din Rusi'a sunt tote de acordu a confirmá marea zapaceala, in care se afla d-lu Ignatieff si colegii lui. Acesti carmuitori si organele loru, ne mai sciindu cum se-si ajute si nevoindu se intre francu pe terenulu adevératoru reforme moderne 'si iau refugiulu la vechiele mijlóce de corectiune rusesci — la c n u t a, pe care naivii muscali o credeau deja pe cealalta lume. Se scrie anume, ca politia din Odessa, Cherson, Iekaterinoslav si Kiev au inceputu se pedepsésca tote delictesle cu administrarea unui numeru corespundietoriu de lovituri de cnuta. Martori oculati spunu, ca dela aceste nedemne pedepse corporali nu sunt eschise nici chiaru femeile, nici copiii. Fiacare seculu, si fiacare etate 'si are portiunea s'a. Astfelu copiii capeta pena la 25 de lovituri de cnata; ómeni mari 50—100, si femeile dela 30—40 de lovituri; s'a calculatu, ca in timpul din urma nu s'au impartitu mai puçinu de o suta de mii de aceste lovituri. Cu indeplinirea acestei proceduri ómenii politiei au fostu ocupati neintreruptu in decursu de mai multe dile si se dice, ca acesti ómeni in cele din urma erau asié de obositi, ca si candu ar' fi primitu si ei lovituri de cnuta.

Nihilistulu Hartmann, se auuntia, ca ar' fi fost a restatu in Germani'a, care l'a estra datu autoritaitloru rusesci.

Conferentia generala

a reprezentantiloru alegatoriloru romani
tienuta in Sibiu in 14 Maiu st. n. 1881.

Siedinti'a III.

Inceputulu la 10¹/₄ ore a. m. (Fine.)

Dep. Dr. George Popa: Onorati Domni!
Intre oratorii, cari facura propunerei mele onórea de a reflectá la densa, fú antaiu d-lu Manole Dia-

mandi (strigari: susu la Tribuna!) m'am postatu in mediloculu salei credindu, că de aici se aude mai bine (voci: susu la tribuna! urcandu-se pe tribuna continua). Onorati Domni: In mediloculu emotioniloru seriöse spiritulu nostru sentia öresi-care recreare binefacëtoria, candu armanu d-lui Manole Diamandi in evolutiunile si asemanarile sale ingenioöse. Dér' dical'a e, că tóte asemanarile schiopátéza (Manole Diamandi: Ce facu?) schiopátéza. Dintre atâtea schiöpe, voui reflectá la una, ce s'ar' paré mai sprintena (ilaritate!)

Ni-a disu, că solidaritatea se potrivece cu pasivitatea si totu-odata cu activitatea asia, cumu face generariulu, care nu merge la batalia numai cu infanteri'a, ci duce si cavaleria si artileria scl. Constatu inse, că d-lu Diamandi n'a fostu inca la batalia, lasu că nu am fost nici eu, si asia amendoi vomu fi avendu practica prea puçina in strategia, ce la noi n'o cunoscú bine nici aceia, cari ar' trebui s'o scia (ilaritate!) f a p t e l e v o r b e s c u Nici o minune, că de acolo betranii cei cu esperiinta se retragu disgustati (nu'í adevératu!)

Altmintrea e cu politic'a si cu dreptulu. In acestu studiu multi presentí potu dice: „a n e h ' i o s o n o p i t t o r e“, si deci pe acestu terenu putemu desbata. Si cá pre acestu terenu se ne pastramu tradiitiunile nóstre, de aceea amu accentuatu omeni'a, adeca voui, că conceptulu nostru de dreptu se remana eticu. (fórté bine!)

Acést'a acceptuare insémna multu in tempnlu modernu, in care precumu dise on. antevorbitoriu profesoru Bozocoa, darvinismulu se respandescé peste sfer'a sciintiiloru naturali. Asia e, că prin I h e r i n g a intratu in sciintiéle juridico-politice, prin Scheiber in filologia scl. Dér' ilustru antevorbitoriu Baritiu, frumosu si bine numitu nestorulu publicistiloru nostri, carele togma acuma in föia s'a tractéza despre Ihering, ni aratá si partea neacceptabile, din acést'a noua directiune a sciintiéi. Noi nu vomu poté acceptá, că dreptulu se fia acelu Satpuru, care inausi mánca pre fii sei; si déca pescúle mare manca, inghite pre celu micu, este unu actu de rapacitate din lumea fisica; dér' nu e unu momentu din ordinea dreptului si din lumea morala (asia e! fórté bine!).

Nou'a directiune póte conveni asupritoriloru, cari comitu nedreptatiri, dér' nu convine celoru asupriti, cari suferu in nedreptate (e dreptu!)

Dreptulu cá conceptu de fortia 'lu adopta si 'lu manuescu aceia, cari au interesu se seduca natiunile si se le irite între sine (adevératu!) Dér' pentru romani dreptulu este unu ce eticu si religiosu (fórté bine! asia e!) este o conditiune de cultura, de care conditiune avemu neaperata trebuintia, pentru a ne implini misiunea nóstra de omu si natiune (asia e! fórté bine!)

Asia au cugetatu betranii nostri, si totu cu aceste cugetari dorimu si noi se ne recomandamu natiuniloru convietuitoré, că in cultura tote natiunile au interesu solidariu (fórté bine!), de unde urmeaza, că fiacare natiune de cultura va trebui sè se intereseze de caus'a romanului. (Fórté bine!)

Dupa aceste modeste reflexiuni vinu la meritu. Meritul are dúe parti: un'a e cestiunea de solidaritate, si alta cestiunea: că öre se fimu activi ori pasivi. Propunerea mea se refera numai la cestiunea prima. Dér' din o parte onorabile li sa datu desbateriloru o base mai estinsa, cerendu se se enuncie solidaritatea dimpreuna cu activitatea (asia e!). Estindu si io propunerea mea si ceru se se enuncie solidaritatea cu pasivitate pentru toti romani dincóci si dincolo de dealu (bravo! fórté bine!) Pentru acést'a propunere nu voui aduce argumente noue, ci numai de acele, cari ni-suntu enoscute, si càrora ati aplaudatu, candu cu atáta elocintia vi le spusé ilustrulu referinte alu comissiunei, d-lu Babesiu. Las' cá pentru romani din Transilvani'a insusi on. comissiune recunósce si propune pasivitatea; deci trecu la romani din Ungari'a si Banatu (se audimu!)

Elocintele referinte alu comissiunei ne spusé, ce mare presiune facu officiali administratiunei publice asupra alegiloru, si ce resultatu au acele alegeri; mai departe, că insasi Andrásy, că fostu ministru, a marturisitu, că atari deputati romani i-arú trebui cam 30 de insi. Adeca de reulu presiuniloru administratiunei la alegeri reesu deputati mai multu de séma d-lui Andrásy, si asié,

mai multu séu mai puçinu, reese acela, care place guvernului, pentru care de a dreptulu séu medilocitu subverséza invoirea guvernului. (Dep. Mihaiu Popoviciu din Mehadia: nu e asia!)

Nu e asié de esemplu in cerculu D-vóstra, acolo e exceptiune. Dér' exceptiunea nu sterge regul'a, ci mai vértosu prin exceptiune se vede si se afirma regul'a (asia e!)

De asemenea v'a descoperitu d-lu referinte, că intr'unu singuru comitatu romanescu, in alu Temesului, intr'unu anu séu stersu din listele electorali noua mii (9000) de alegatori, pre candu din celelalte comitate in tier'a iatreaga nu s'au stersu mai multu de noa (900) sute de insi (asia e, reu destulu!) Ati aplaudatu, candu d-lu referinte v'a aratatu aceste gravamié, ce privescu legea electorala si modulu de esecutarea ei. Déca ati aplaudatu premiselor, se binevoiti a primi si conclusiunea, ce pe calea logice, urméza din acele premise, adeca se primiti pasivitatea si pentru romani din Ungari'a si Banatu. (Nu se primesce!) Déca romani din Transilvani'a se plangu pentru legea lor electorala, că e necorespondentia: apoi pentru noi nu mai puçinu daunóse suntú presiunile administratiunei, ce se facu cu legea electorala in Ungari'a si in Banatu (voci: e dreptu, reu destulu!)

Inca una si amu finitu (se audimu!) Tienu si io cu unu onoratu antevorbitoriu, delegatii au venitú aici fora instructiuni positive; de acestea nu se mai dau, că le-a pestrecutu doctriinstructiunei (asia e!) Dar mai tare decutu instructiunea positiva, mai tare ni este o b l e g a m e n t u l u m o r a l u (asia e!) carele ni a remas ni ne constringe a esprimá cugetele si dorintia acelor, ce ne au tramisu (e dreptu! asia e!) Eu sunt tramisu din cerculu Radnei in comitatulu Aradului si tocma mai iuante inaltulu presidiu dede cetire unei telegrame dela tramitietorii mei, care saluta acést'a frumoşa adunantia si incheié cu „se traiésca pasivitatea!“ Eu nu m'asiu poté reinturná la densii cu façia serina, déca nu le asiu fi interprete fidelu si deci de incheiere dicu: se traiésca pasivitatea (nu primimu pentru Ungari'a!)

Deput. L e n g e r u: Nealteranduse motivele aduse inainte pentru o procedere activa nemargintia sustiene propunerea facuta.

Presied. Cuventulu din urma 'lu are acumu raportorulu comissiunei, d-lu V. Babesiu.

V. B a b e s i u (depe tribuna tiene cuventulu finale publicatu in Nr. 56 alu „Gazetei Trans.“)

V.-presied. Dr. I. R a t i u: Enunciu, că desbateréa generala este incheiata. Sè se ceteasca cele dúe contra-propuneri facute din partea dep. Lengeru si G. Popa. (Se cetescu.) In intielesulu regulamentulu desbateriloru are de a veni la votare propunerea dep. Dr. G. Popa, care este mai departata dela propunerea comissiunei de 30.

Dr. G. P o p a: Onorata Presiedintia! Déca se permite a vorbi, asi ayé unu cuventu la insirarea propuneriloru. Fiindu-cá propunerea mea are se vina la votu inainte de a comissiunei, eu cedu antaietatea la propunerea onoratei comissiuni (bravo, se traiésca!)

Del. B a b e s i u: Propunerea dep. Lengeru este unu aditamentu pentru sine, care cá a are are se vina singuru la votare.

Del. L e n g e r u: Pentru unitatea causei si pentru cá amu vediutu si me amu convinsu, că este dorintia generala, cá conclusulu adunarii sè se iè cu votu unanimu, declaru, că 'mi retragu propunerea facuta. (Bravo! se traiésca! fórté intieptéscé!)

Del. I. H a n e a: Pentru cá sè se póta constatá voturile cu usiurare, credu, că publiculu ascultatoriu ar' trebui sè se departeze din sala.

Del. P. C o s m ' a: Nici o votare formalá nu mai póte avé locu, căci adunarea, retragendu-se contrapropunerile, cu unanimitate s'a esprimatu deja pentru primirea propuneri comissiunei. Altmintrea constatú cá in sal'a siedientiei altu publicu strainu afara de journalisti si stenografi nu este (aprobare; asia e!)

Vicepres. Dr. R a t i u: Déca contra-propunerile s'au retrasu, numai este ansa de a se face votare (asia e! dreptu e!) Sunt fericitu a enuncia, că conferenti'a nationala a primitu propunerea comissiunei de 30 cu unanimitate (bravo! se traiésca infinite!) Primindu-se propunerea comissiunei in generalu, punu intrebarea, că primesce

conferenti'a acést'a si in specialu, ori voesce acuma sè se deschida desbateréa speciala asupra propuneri comissiunei din punctu in punctu (primimu fara desbateré speciala!)

P r e s i d i u l u: Propunerea comissiunei de 30 s'a primitu si in specialu cu unanimitate (se traiésca!)

Propunerea comissiunei conformu estrasului autentieu din processulu verbalu alu conferentiei, suna asia:

„Representantii alegótoriloru romani de prin tóte partile de sub corón'a Ungariei, adunati la Sibiu in conferentia electorala in dilele de 12, 13 si 14 Maiu 1881, dandu in unanimitate cea mai viua si durerosá expresiune tristei situatiuni, ce a creatu constitutiunea actuala prin numeroşe legi ale patriei fórté gresite si daunóse, anume prin legea pentru uniune, legea pentru nationalitati, legea pentru instructiunea publica, legea municipala si legea electorala, acést'a mai vértosu relativu la Transilvani'a — atátu pentru unilateralitatea loru intrinseca, câtu si prin modulu aplicarei loru, respective prin intreg'a administratiune, péna si a justitiei publice;

Considerandu, că intregu aparatulu de statu, intreg'a legislatiune, intreg'a politica interna, se dovedescu cá combinate decretate si esecutate intru interesulu reu precipitu numai alu unei nationalitati, anume alu celei maghiare;

Vediendu, că acést'a situatiune, si acestea combinatiuni precatu de nedrepte, totu atátu si de funeste in consecintiele loru naturale, amenintia patri'a intregá, a carei de toti adencu simtita decadere politica, morala si economica a devenitu deja ne mai mascabila dinaintea lumii;

Constatandu de alta parte, că tocmai prin atinsele legi si institutiuni nedrepte activitatea Romaniloru façia de alegerile pentru dieta, incátu pentru Transilvani'a, este facuta i m p o s s i b i l a, ér' pentru cei din partile ungurene si banatiane, déca si nu absolutu impossibila, dér' in celu mai mare gradu redusa si paralisata, ingreunandu-li-se preste puterile loru lupt'a parlamentara pentru cele mai vitali interese ale patriei comune si in viati'a publica preste totu — a unei natiuni cu consciintia de sine si de importantia sa, a unei natiuni atátu de numeroşe si binemeritate de tron si patria:

Din indemnu adevératu lealu si curatu patriotica reprezentantii alegótoriloru romani, legandu-se si constituindu-se in solidaritate recunoscú necesitatea de a se uni toti Romani de sub corón'a Santului Stefanu si de a-si impreună si organisa puterile pentru aperiarea drepturiloru si intereselor tuturor, politice, economice si mai vértosu ale celoru mai desconsiderate nationale si culturali ale loru proprie, cá conditiuni de viatia.

Spre scopulu acestei aperiari, pentru Romani din Transilvani'a se recunósce necesitatea de resistintia pasiva façia de legislatiunea din Budapesta si de alegerile pentru aceea, pe câtu timpu sustau acele legi nedrepte si aceea administratiune vitrega pentru ei; ér' pentru Romani din partile ungurene se recunósce oportunitatea de a participa la alegeri si la dieta, precatu le permite legea si esecutarea ei onesta si impregiurabile localu spre scopulu de a scétea unu numeru posibilu de deputati nationali, cari in sinulu legislatiunei potú se de esutate expresiune tristei situatiuni mai susu atinse si sè starúiesca la revisiunea legiloru rele si la mai leial'a esecutare a acelor, intru indreptarea actualéi situatiuni.

Pentru esecutarea acestui enunciatu, respective a actiunei urmande, adunarea generala a reprezentantiloru alegótoriloru romani numesce unu comitetu electoralu permanentu de none membrii, care constituindu-se cu resiedinti'a in Sibiu va compune unu memorandu explicativu detaiatu in cauza si 'i va dá cea mai estinsa publicitate; de asemenea va combiná cele mai corespondenté moduri si mijlóce legali pentru regularea atátu a pasivitatii pentru Transilvani'a façia de dieta si de alegeri, cá acést'a pasivitate sè devina seriósa si reala, câtu si a activitatii pentru celelalte parti locuite de Romani, si preste totu a activitatii prin tóte inferiórele sfere ale vietiei publice, anume prin municipalitati si comune, ingagiandu-se toti membrii acestei conferintie la conlucrare lealá si zelósa pentru acést'a politica in sinulu poporulu romanu.

P r e s i d i u l u: La ordinea dilei urméza program'a elaborata de comissiunea de 30; rogu pe d-lu referente se-i de lectura.

Del. I. L e n g e r u, referentulu alu II-lea alu comissiunei de treidieci da citire urmatórei programe:

P r o g r a m a

partidei nationale romane din Ungari'a si Transilvani'a, stabilita in conferinti'a electorala din Sibiu la 12—14 Maiu 1881.

Partid'a nationala va lucrá pe terenu legalu pentru escoperarea urmatóreloru drepturi:

1. In câtu privesce Transilvani'a recastigarea autonomiei sale.

2. Introducerea ex lege a usului limbii române în toate ținuturile locuite de romani atât în administrațiune cât și în justiție.

3. În ținuturile locuite de Romani aplicarea de funcționari romani, er' dintre neromani numai de aceia, cari știu vorbi și scrie românește și cari cunosc moravurile poporului român; și delaturarea usului de astăzi de a se aplica că amplotați indivizi necunoscuți și necunoscuți de popor.

4. Revisuirea legii despre egal'ă îndreptare a naționalităților în favoarea acestora; leal'ă și reală executare a tuturor legilor.

5. Eluptarea și susținerea autonomiei bisericilor și școlilor confessionale, că a unor cestiuni curate de naționalitate. Provederea din visteria statului a școlilor române și a altor institute de cultură națională în proporțiune cu sacrificiile de sange și avere, ce le aduce naționalitatea română pentru patria; avendu de a se delatură legile și ordinațiunile, cari se contrariază desvoltarei naționale.

6. Crearea unei legi electorale pe bas'a sufragiului universalu, seu celu puțină că fiacare cetățianu, care e supusu la dare directă, se fia investitu cu dreptu de alege.

7. Fiindu că prosperarea statului e condiționată dela multumirea tuturor civilorui sei, er' prin protejirea unei naționalități și suprimerea celorlalte se provóca nemulțămire, se turtura liniștea civilorui de se statu și se nutrește ur'ă reciprocă: partid'ă națională va lupta contra tuturor tendințelor de maghiarizare, manifestate din partea organelor statului pe cale directă și indirectă, că în contra unor fapte nepatriotice.

8. În cestiunile libertăților publice preste totu, precum și a reformelor necesare în administrațiunea publică și mai ales în situațiunea economică-financiară, respective în privința sarcinelor publice, devenite ne mai suportabile, partid'ă națională va conlucrá fratiesce cu totii aceia, cari mai vertosu voru ținé contu de interesele și bunăstarea poporului preste totu.

9. Cestiunea dualismului, nefiindu astăzi la ordinea zilei, partid'ă națională 'și rezerva a se pronunția asupra ei la timpul seu.

Del. Diamandi: Facu propunerea, că on. conferința națională se primésca program'ă cetită fara desbatere „en bloc.“ (Se traisésca! primimu „en bloc“!)

Presidiulu: Sunt fericitu a enunția, că conferința națională a primitu și program'ă cetită cu unanimitate. (Aplause neinterupte! Se traisésca!)

La ordinea zilei se pune alegerea comitetului executiv cu resedinti'ă în Sibiu. După o combinațiune predata presidiului se propunu de membri ai acestui comitetu următorii 11 deputati: Visarionu Romanu, George Baritiu, Partenie Cosm'a, Diamandi Manole, Nicolau Popea, George Popa, Anania Trombitasiu, Secula, Dr. Ioanu Ratiu, Vincentiu Babesiu și M. B. Stanescu. (Se primescu!)

Presidiulu: Enunțiu, că domni deputati cetiti se primescu cu unanimitate de membrii comitetului de acțiune. (Se traisésca!)

Fiindu-că protococele ședințelor nu s'au putu ceti și verifică pēna acum, ar' fi bine sē se aleaga o comisiune verificatoriă.

Adunarea însărcinează biroulu cu verificarea protocoțelor.

Presid. D-loru! Credu, că cu acēsta conferința sē se închida.

Del. Lengeru: Onorata Adunare! Comitetulu centralu electoralu, alesu în conferința dela anul 1878, comitetulu de acțiune, care ne-a conchiamatu la acēsta adunare, în restimpu de 3 ani de zile a condusu cu zelu agendele sale și a delegatu cu tactu și înțelepciune problemă s'a. Scim domniloru, că ce va se însemneze a conduce atari trebi! Eu credu că vorbescu din anelele tuturor, deca dau concretă expresiune convingerei mele interne, că on. adunare se esprime aici publice comitetulu de acțiune pentru deosebitele sale ostenele, ce le-a avutu în conducerea agendelor, ce afundu atingu cele mai vitale interese ale nōstre, multiamit'ă, stim'ă și recunoscintiă nōstră a tuturor. (Se traisésca!) Noi scim, că acel'ă nu a asteptatu acēst'ă, dēra noi nu ne putemu departă, că se nu' esprimamu aci în publicu pentru ostenelele sale stim'ă, recunoscinti'ă și multumit'ă nōstră a tuturor. (Se primescu! Se traisésca! Aplause!)

Del. Hania: On. adunare! În deplină consonanță cu recunoscinti'ă unanimă esprimită comitetului centralu electoralu pentru desvoltarea eficace a activității sale în period'ă de trei ani spirati, credu, că nu putemu sē trecemu cu vederea de astadata comisiunea de treidiece, emisă din sinulu nostru, care în duóe zile neinteruptă a lucratu întru norocós'ă resolvire a problemei celei grele în atare mesură, încātu ne-a facutu posibilă

și ne-a usurat u multu în celu mai eclatantu modu încheierea desbaterilor nōstre, dicu, nu putemu uită, a aduce din anima tuturor și acestei comisiuni, că recompensa pentru ostenelele avute cea mai caldursă a nōstră multiamit'ă și recunoscintiă. (Aplause; se primescu! se traisésca!)

Dep. G. Baritiu: Domniloru! În absenti'ă presidiului imi iau voia, a vé multumii din adēnculu animei mele pentru recunoscinti'ă esprimită în cele mai caldursē cuvinte comitetului D-vōstre; a vé multiamii anume din adēnculu animii mele pentru bunăvointi'ă D-vōstre, cu care, inspirati de sacru zelu nationalu și de interesele patriei, v'ati decisu a veni cei mai multi din regiuni departate, pentru că cu înțeleptele D-vōstre consilii se ne ajutati deslegarea celor mai grele probleme, cari atingu interesele vitale ale națiunii nōstre. Eu unulu vé multiamescu pentru acēst'ă bunăvointia, zelu și conlucrare eficace tuturor în numele comitetului centralu electoralu și în numele națiunii române. (Aplause neinterupte! se traisésca!)

Presid.: Declaru conferința reprezentantilor alegătorilor Romani din Ungari'ă și Transilvania de încheiată. (Aplause neinterupte! Se traisésca!)

Fiinea ședinței la 2 $\frac{1}{2}$ óre după amead.

Baia de Crisiu în 1/13 Iunlu 1881.

Dimensiunile, ce au luat miscarile electorale, în cerculu electoralu compactu românesc alu Baii de Crisiu, me fortiéza a reluá pēn'ă în tempu ce ținutulu nostru de pre aici tace „tacerea pescelui.“ Inca prin lun'ă lui Martiu, se vorbea pe aici multu de candidati la diet'ă din Budapest'a. Că primu candidatu s'a geratu unu pretore romanu din Bradu S. P., firesce că guvernamentalu. Planulu erá alu cătorva maghiari din Bradu și giuru, cari sperau se ajunga la postulu de pretore în Bradu, după ce ar' fi reesitu pretorele S. P. că deputatu. Socotél'ă inse erá facuta fara birtasiu. Cei ce se interesau pentru d-lu pretore uitasera pre unu momentu de atotu puternicii din Dev'a. Se pare că domni, ce voiau a candidá pre d-lu S. P., nu se gandira momentanu la trebsiórele bune, ce le facura în period'ă trecuta dietale cu Éles Henricu. Ei inse se reculesera. Arapulu remane arapu. Pulsulu alegătorilor din acestu cercu și cu deosebire alu cliiei maghiare din Bradu 'lu pipai și Hollaki Imre, advocatu în Dev'a, dér' elu disparu de pre scena, în data după departarea s'a din Bradu, póte că, unde apartiene Kossuthianilor, cari suntu rari pe aici. Pe la fiinea lui Maiu se formă aici unu comitetu maghiaru alu carui candidatu erá Dr. Ullmann — omu cu avere mare. Pentru că se nu fia în retacire cetitoriulu, 'lu facu atentu, că maghiarii nostri suntu fórté însufletiti — la alegeri dietali, pentru ómenii avuti. Se vorbeá și de D. Lika, fostu deputatu alu Sabesianilor, despre care éra se scia, că e omu fórté avutu, și si-a fost cumparatu mandatulu de deputatu cu parale scumpe, după cum sunt bine informatu. Mai trecura de candidati la dieta, o multime de chiamati și nechiamati.

Póte aceste le facura romanofagii nostri în firm'ă convingere, că pe aici Romanii voru fi în passivitate. Memorabil'ă conferința din Sibiu inse, și conclusele ei din 14 Maiu, fú că si unu trasnetu pentru maghiarii din acestu cercu electoralu. De aici înainte se ivi unu altu candidatu dietalu și respective duoi; unu frate alu presedintelui de tribunalu din Dev'a: Fekete Zsigmond și Éles Henrich. Insusi presedintele de tribunalu se presentă în Bradu cu fratele seu Zsigmond, candidatu guvernamentalu. D-nulu Solyóm facu și visite pre la ómenii de influința romani, nu credu inse, că a dobēditu rezultatulu doritu. De aci înainte maghiarii din Bradu ținura conferințe preste conferințe candu în Bradu, candu în Baia de Crisiu.

Intru aceea sosi diu'ă de 14/26 Maiu, pe care di protopresbiterulu Nic. I. Miheltianu a convocat adunarea alegătorilor romani din acestu cercu electoralu în Bradu. La acēst'ă adunare participara mai multu de 300 alegătorii Romani. În aintea acestoru alegători delegatulu tramisu la Sibiu, Sigismundu B o r l e a, advocatu, într'o cuventare de aprópe o óra, într'unu limbagiu popularu, reportă alegătorilor despre întregu decursulu conferinței din Sibiu și despre conclusele unanime luate în aceea adunare. Pre la finitulu vorbirei arată cumca acestu cercu va trebui se între în activitate, față de alegeri dietali; si totu odata intréba pe alegători: óre se alegemu deputatu unu romanu ori póte unu unguru? La aceste cuvinte intrég'ă

adunare erupse cu „se traisésca Borlea!“ deputatulu nostru dietalu, numai romanu curatu ne trebue! Astfelu fú candidatu unanimu de ablegatu dietalu S i g i s m u n d u B o r l e a. Programa densulu este cunoscută. Elu este romanu cu sufletu curatu, după cum a dovedit'ó în mai multe rânduri în diet'ă Ungariei, prin vorbirile sale. Mai vorbi și delegatulu: T e o d o r u P o p u totu despre conferința din Sibiu, fiindu ascultatu cu placere de adunare.

În urma ținutulu G. I., avendu în vedere ținut'ă temeraria a maghiarilor din acestu cercu, cari și pēna acum au începutu a cortesii, sulevā cestiunea alegerei unui comitetu executiv, care se paralizeze cortesirile contrarie, și se nu lase pre alegătorii romani prada uneltirilor dusmane. După unele consultari se alesera în comitetu: Dr. Stefanu Erdely; N. Hentiu; I. Lessing; I. Miclutiă; L. Harduti; Lupu Pascu; Ioanu Iurca și Ioanu Tisu parochi; N. Margineanu; Const. Costinu; I. Perianu; I. Comsia; S. Groz'a; I. Campeanu; Stefanu Haragusiu; T. Todoranu; I. Romanu; L. Thiulescu; S. Bacilla; Danila Guirgui; G. Bogdanu; Liviu Iancu; Ales. Basiu; Simeonu Ardeu; I. Rusu și Teodoru Popu. Cea mai mare parte preoti și economi. Sunt de firm'ă convingere, că acestia și voru face datori'ă.

După pasirea de ablegatu a d-lui Sigismundu Borlea credeamu, că Ungurii nu voru se candidéza de locu. Pentru-că, cugeta cetitoriile: În cerculu electoralu alu Baii de Crisiu, alegători maghiari, nemli corciti și toti renegatii, la acestia adauge pe pretorele S. Piso, și pretorele din Bai'a de Crisiu, mai adauge inca vre-o 3 romani de calibrulu d-lui S. P., despre cari se póte dice: „oh te szegéy denevér sem nem madár sem egér“ și toti laolalta suntu: 52 alegători, éra romani néosi 982 alegători. Si ce se vedi! acei puținii alegători, cari s'ar' paré a avé rolulu bróscii ce se infla... au cutezanti'ă a afirmá, că voru esi cu candidatululu lor.

În zilele trecute fú și Eles Henricu pre aici, inse nu credu că se mai reintórce, fiindu informatu fara reserva, cum stau romanii în acestu cercu. Au remasu în fine că contra candidatu numai fratele presedintelui de tribunalu din Deva. Pentru acest'ă suntu puse în miscare toate organele administrative: pretorii ce avem, Piso și M. eo ipso lucra; notariloru li s'au bagatu frica, celoru slabi de angeru! După alegere vomu arată cu numete pe cei, ce si-au vendutu sangele, pēna atunci nu acusu pe nimenea.

După câtu știu pēna acum ómeni cu influința, cari i-au parte la consultarile maghiarilor, și cari, după cum sunt informatu, lucra pentru candidatululu unguru suntu numai: N. Bardossy din Baitia, romanu, și L. Papp, proprietariu romanu în Crisioru. Nu me miru de d-lu Papp, dér' întrebu pe d-lu Bardossy, romanulu verde de odinióra, ce te seduce a merge în castru strainu?? Asi fi fórté fericitu a mi se declará, că nu e adevărata scirea despre acesti doi Romani.

V'asi scrie ceva și despre activitatea comitetului executiv alu Romanilor, dér' nu e tempulu; de altmintre speru, că acest'ă possede energi'ă receruta și va dovedi, că a lucratu la timpul seu. Videant consules!! Unulu.

P. S. Adi în 14 Iuniu n. la casina magiara-romana din Bradu maghiarii aternara unu steagu ungurescu cu inscriptiunea: traisésca Fekete Sigismundu, candidatu de ablegatu dietalu. La 3 ore 'și va desfasiurá susunumitululu program'ă s'a guvernamentală. Spre acestu scopu notarii comunali în mare ținuta (de sila unii) s'au presentatu, și toti ungurii alegători și nealegători din Bai'a de Crisiu, Bradu și giuru. Ce face óre presedintele de tribunalu Solyóm Fekete atâtu timpu prin Bradu?

Sioment'a-mare 14 Iuniu n. 1881.

On. D-le Redactoru! Vinu a Ve comunica, că miscarea electorale la noi s'a începutu ori în 13 l. c. prin un'ă conferința, conchiamată prin protopopulu Siomcutei mare Atanasu Cototiu în cointelegere, cumu se vede, cu pretorele cercului Paulu Dragosiu. Dicu în cointelegere cu densulu, căci la acea conferința au fostu p r o v o c a t i a luá parte notarii cercuali, primarii cumu și preotii și invetiatorii. Scopulu a fostu, că din acēst'ă conferința se se aléga o comisiune spre a r o g a (!?) pe fostulu ablegatu contele Teleky Géza, că se primésca earasi mandatulu! —

Rusine! si de 3 ori rusine! candu vedemu unele cá acēstea. Totulu s'a intemplat cam pre nesemțite și ómenii nostri cu sentiuri bune numai s'au indignatu, vedendu procedur'ă acestoru unelte ale guvernului, între cari am ve-

